

Onderbouwing
van de aanvraag tot aanwijzing als
gemeentelijk monument

Kuipershaven 152-155
Dordrecht

Dordrecht, september 2010

onderbouwing Kuipershaven 152-155, Dordrecht

Object:

Kuipershaven 152-155, 3311 AM Dordrecht
kadastraal: Gem. Dordrecht sectie F, nr. 2195

Onderbouwing:

Ir. C. Sigmond
Schuttevaerkade 159
3311 RB Dordrecht
tel. 078 - 6133556
e-mail: csigmond@xs4all.nl

Aanvrager:

Vereniging voor Industriële Archeologie Zuid-Holland Zuid (VIAZ)
p/a L.L.A. Akkermans, secretaris
Wolwevershaven 8
3311 AV Dordrecht
tel. 078 - 6136475
e-mail : loetakkermans@hetnet.nl

onderbouwing Kuipershaven 152-155, Dordrecht

Inleiding

Enige jaren geleden werd voor het pand Kuipershaven 152-155 een sloop- en bouwvergunning afgegeven. Omdat de eigenaar inmiddels heeft afgezien van de bouw van de op deze locatie geplande appartementen, wordt geen gebruik gemaakt van de verleende sloop- en bouwvergunning. Gedurende de periode dat de sloopvergunning voor het object nog van kracht was, is de gemeente Dordrecht begonnen met het opstellen van een lijst van objecten in de binnenstad, die in aanmerking kwamen voor plaatsing op de lijst Gemeentelijke Monumenten. Vanwege de op dat moment nog geldige sloopvergunning kwam het pand Kuipershaven 152-155 uiteraard niet in aanmerking voor plaatsing op deze lijst en zal dit ook niet zijn overwogen. Er mag echter worden verondersteld dat indien er geen sloopvergunning zou zijn geweest, dit object zeker zou zijn overwogen voor opname in deze lijst.

De Vereniging voor Industriële Archeologie Zuid-Holland Zuid (VIAZ) grijpt deze nieuwe situatie aan om te proberen het object te behouden. De VIAZ heeft daartoe het formele verzoek tot plaatsing op de Gemeentelijke Monumentenlijst van het pand Kuipershaven 152-155 ingediend, middels een brief aan het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Dordrecht d.d. 9 maart 2010. De VIAZ wordt in dit verzoek gesteund door de Vereniging Oud-Dordrecht (VOD) en de Stichting Historisch Platform Dordrecht, welke steunbetuigingen inmiddels schriftelijk aan het Bureau Monumentenzorg en Archeologie van de gemeente Dordrecht zijn bevestigd.

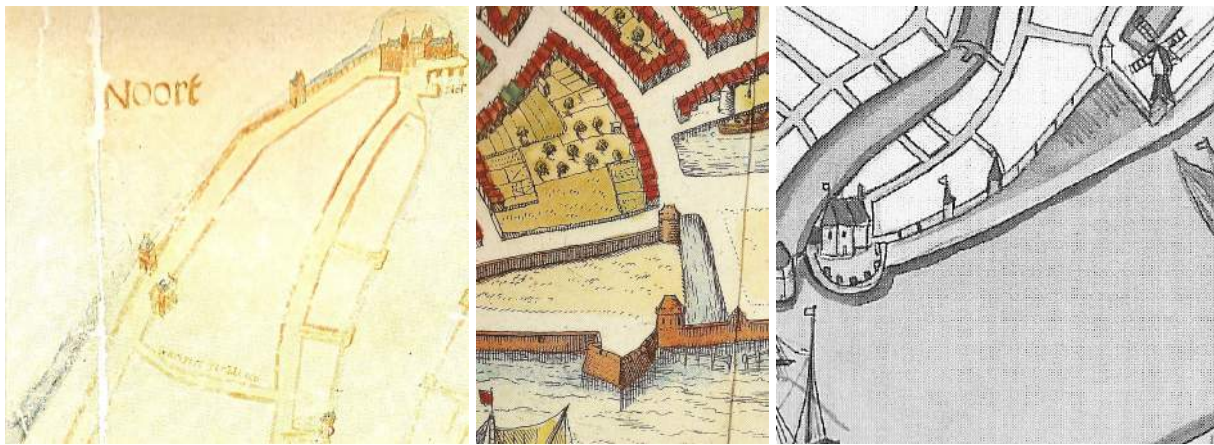
Helaas was het niet mogelijk het pand van binnen te inspecteren, zodat met name de interieurs van woning en werkhuis buiten beschouwing moeten blijven. Gelet op de gevonden gegevens, valt te verwachten dat deze nog veel originele elementen zullen bevatten. Bij overweging van het besluit tot aanwijzing als gemeentelijk monument kan overwogen worden de inspectie van deze onderdelen alsnog uit te voeren.

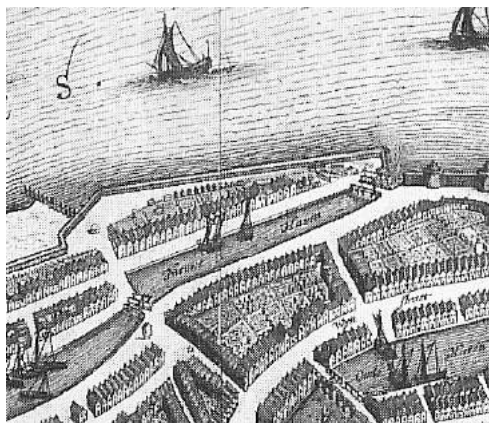
onderbouwing Kuipershaven 152-155, Dordrecht

Historie van het object

De Kuipershaven/Wolwevershaven is in 1609 aangelegd. De oorspronkelijke stadshaven Wijn-/Voorstraathaven was in de 14de eeuw al te klein geworden en om die reden was een aanwas aan de rivierzijde al rond 1410 benut voor het aanleggen van de Nieuwehaven. Met de toename van de handel aan het einde van de 16de eeuw ontstond in Dordrecht opnieuw dringend behoefte aan meer havenruimte. Opnieuw werd een bestaande aanwas aan de rivierzijde gebruikt, aan de buitenzijde van de stadsmuur achter de Wijnstraat. Bij Jacob van Deventer (1545, *afb. links onder*) is op deze plek nog sprake van een enkele stadsmuur. Op de kaart van Braun en Hogenberg (1583, *afb. midden onder*) is te zien dat aan de binnenzijde van de stadsmuur een straat liep, terwijl de aanwas buiten de stadsmuur nog eens door een tweede muur (met bastion) werd beschermd. Deze situatie is ook zichtbaar op de kaart van Symon en Cornelis Jansz. Indervelde (1592, *afb. rechts onder*).

De uitgegraven grond van de nieuwe haven werd gebruikt om de zandplaat aan de rivierzijde op te hogen: dit werd het schiereiland waarop later de huizen van de huidige Wolwevershaven zijn gebouwd. Om de nieuwe haven te kunnen gebruiken moest de oude stadsmuur worden afgebroken, die ongeveer ter plaatse van de achtergevels van de huidige bebouwing aan de Kuipershaven lag. Daarmee kwamen de achterterreinen van de huizen aan de Wijnstraat opeens aan de nieuwe haven te liggen. Deze nieuwe situatie is zichtbaar op de kaart van Blaeu (1649, *afb.*

links). Vóór de afbraak van de stadsmuur werden deze achterterreinen grotendeels gebruikt voor de eigen doeleinden van de eigenaren van de panden aan de Wijnstraat: voor 'loeven', 'spijkers', pakhuisjes, wijn- en bierkelders, stallen, etc. Maar er waren ook huizen die in het achterterrein prachtige tuinen hadden, met koepels, 'tempels', torens, vijvers, etc. Na ingebruikname van de Kuipershaven werden veel percelen van de achterterreinen afgescheiden en apart verkocht, waarna er pakhuizen en bedrijfjes werden gevestigd. In sommige gevallen bleef het hele perceel van Wijnstraat tot Kuipershaven in één hand en was de Wijnstraat de 'representatieve' kant, met woning, 'comptoir' (kantoor), en was aan de Kuipershaven de bedrijfsactiviteit gevestigd. Voorbeelden hiervan zijn het West-Indisch huis (kantoor aan de Wijnstraat 87, met pakhuizen en suikerraffinaderij aan de Kuipershaven) en huis Steenberg (ca. 1625, Wijnstraat 83) met tegelijkertijd gebouwd pakhuis (Kuipershaven 12, tegenover de Damiatebrug). Tussen Schrijversstraat en Gravenstraat waren de achterterreinen van de Wijnstraat te diep om in één hand geëxploiteerd te worden, zodat op dit gedeelte een volledig

onderbouwing Kuipershaven 152-155, Dordrecht

'zelfstandige' bebouwing ontstond. Toch waren er nog wel 'erfdienstbaarheden' m.b.t. de huizen aan de Wijnstraat. Zo loopt er naast het pand Kuipershaven 152-155 nog steeds een steeg, die de achtertoegang van bepaalde huizen aan de Wijnstraat mogelijk moest maken. Deze steeg kwam uit aan de achterzijde van het oude huis Groot Spaengien (naast Beverenburch), dat met het buurhuis de Drie Coningen vanaf 1756 door de stad in gebruik was genomen als Bank van Lening.¹ Mensen die dringend geld nodig hadden konden via deze steeg zeer discreet vanaf de Kuipershaven naar de lommerd lopen om hun goederen te belenen (*afb. links: situatie 1832*). De Bank van Lening (kad.nr. 700 op de kaart), die de steeg in eigendom bezat, is afgebrand in 1879: op die plaats is nu een meubelwinkel gevestigd (Wijnstraat 129-133).

Het huidige pand Kuipershaven 152-155 dateert uit het jaar 1914. Vóór dat jaar is het in gebruik als woonhuis (kamerverhuur), terwijl de ruimte op de begane grond (naast de steeg) wordt gebruikt als café, zaal of koffiehuis. De *koffiehuishouder* woont zelf ook in het pand (1879...1890). Vanaf 1901 tot 1913 wordt de zaal vermeld als 'lokaal' van de Rooms Katholieke Volksbond.

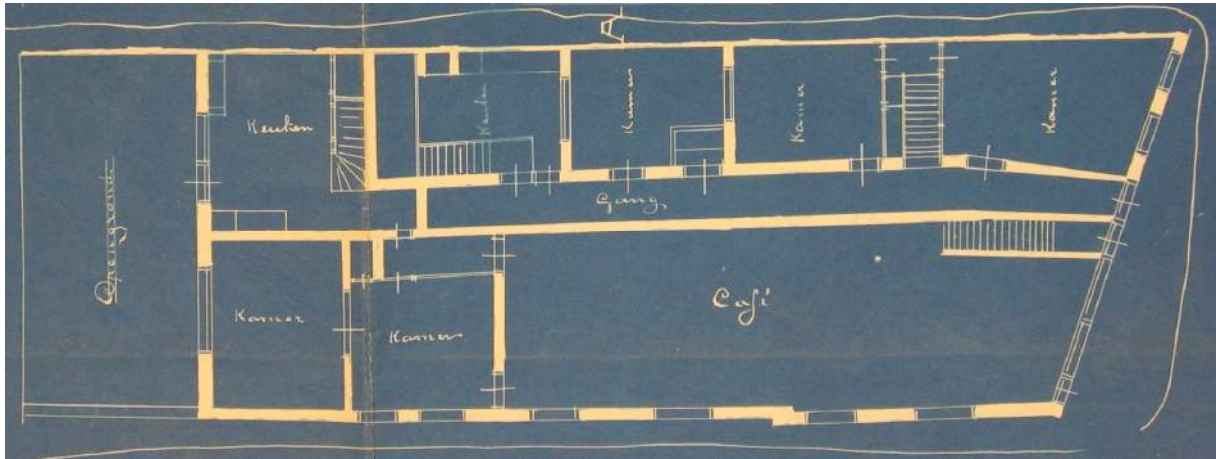
Tekeningen van de situatie rond de eeuwwisseling² maken duidelijk dat aan de westzijde van het pand een lichthof is (1898, *afb. linksboven*) en dat de Rooms Katholieke Volksbond gebruik maakt van een ruimte op de begane grond (1903, *afb. rechtsboven*).

¹ 13-11-1643: Mr. Johan vander Graeff, 'fransois schoolmeester', verkoopt aan Damas Verlou, koopman: het eigendom van een achterhuis 'ofte spijker' met het erf daarbij behorende, strekkende van 'den Egh af van het coockhuijs' van de huizinge van de verkoper vanouds genaamd De Drije Coningen, (aan de Wijnstraat) omtrent de Nieuwbrug; achter gaat het erf door tot het erf van de huizinge van Cornelis Theunisz. kuiper en dan voorts *met een vrije gang tot op de Nieuwe Haven toe* (SAD 101, archief Bank van Lening 257, los stuk) NB: met 'Nieuwe Haven' wordt de kort daarvoor in gebruik genomen Kuipershaven bedoeld.

² Bouwvergunningen; SAD 752, inv.nrs. 2817 en 2818.

onderbouwing Kuipershaven 152-155, Dordrecht

Bij de bouwaanvraag uit 1914 wordt de bestaande situatie op de begane grond getekend, waaruit deze indeling duidelijk blijkt (*afb. onder*). Er zijn vier 'kamers' en twee keukens. De lighthof wordt in deze tekening abusievelijk ook aangeduid als 'Kamer': zoals gebruikelijk, is het toilet in de hoek van deze lighthof gesitueerd. Aan de achterzijde is 'Open grond'. De indeling van de gevel aan de zijde van de Kuipershaven is volledig anders dan na 1914.

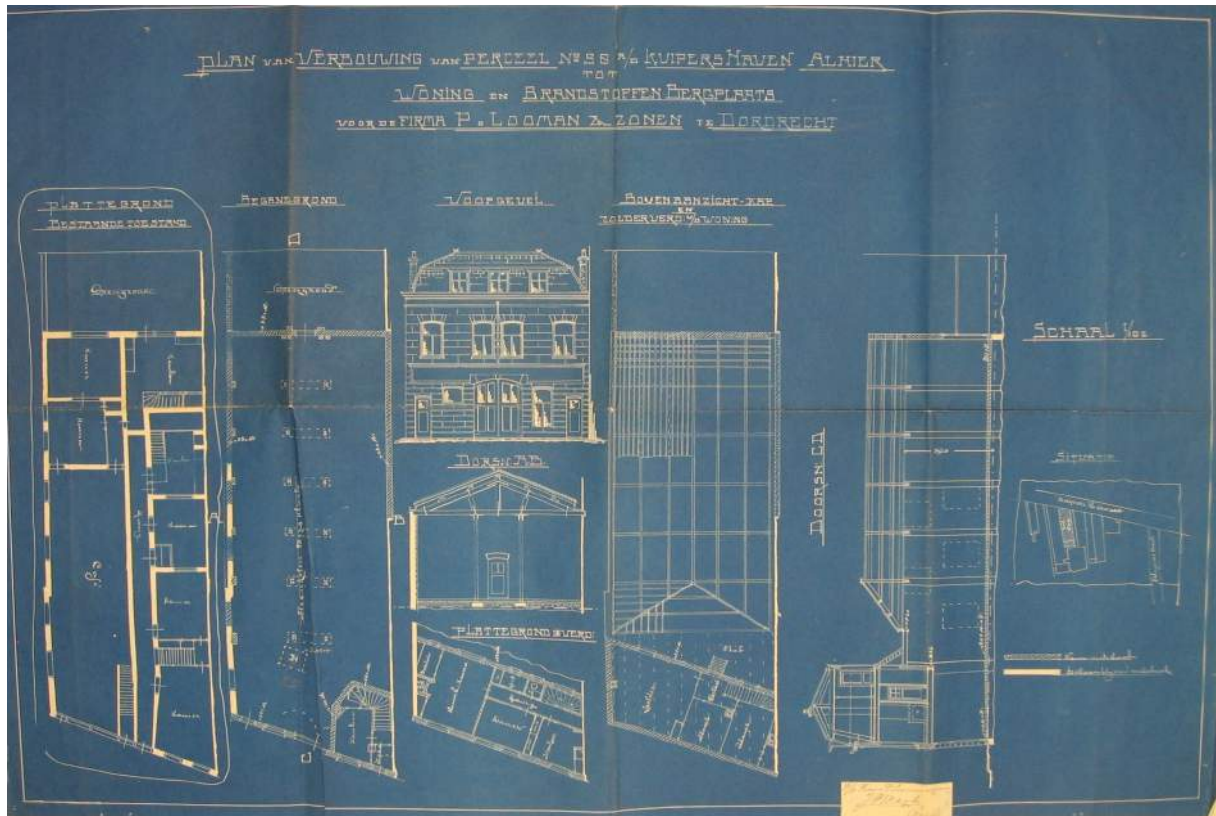
Bestaande situatie begane grond in 1914 (Kuipershaven ligt rechts)

Op 13 maart 1914 doet de firma P. Looman en Zonen, te Dordrecht, bouwaanvraag voor 'Het verbouwen van het pand No. 58 aan de Kuipers Haven, tot woning en brandstoffen bergplaats'.³ Als 'bouwmeester of uitvoerder' wordt genoemd: J.P. Waals, a/d Wijnstraat te Dordrecht. Deze J.P. Waals wordt in de adresboeken genoemd als 'timmerman en aannemer', gevestigd aan de Wijnstraat nr. 52 (naast de Hoppen- of Wijnsteiger). Een architect lijkt bij het ontwerpen van de nieuwbouw aan de Kuipershaven niet betrokken te zijn geweest: ook de handtekening op de tekening is van J.P. Waals. De bouw wordt voortvarend aangepakt: reeds op 27 januari 1915 wordt door de firma Looman een 'Verklaring van Voltooiing' aangevraagd, die wordt verleend op 4 februari 1915.

Op grond van deze ruimtelijke ontstaansgeschiedenis is het mogelijk dat er oude muurresten op de locatie van het pand Kuipershaven 152-155 aanwezig zouden kunnen zijn. Het betreft dan met name resten van de stadsmuur die in 1609 is afgebroken: naar schatting heeft deze muur ca. 10 meter achter de huidige voorgevel gestaan. Van de scheidingsmuur met het pand Kuipershaven 157 kan verwacht worden dat deze resten bevat van de oude zijmuur van het pand dat in 1914 is afgebroken: het voorste deel (ca. 10 meter vanaf de voorgevel) was een gemeenschappelijke muur; het achterste deel was een vrijstaande zijmuur naast een open erf. De oude zijmuur aan de steegzijde is volgens de tekening van 1914 geheel of gedeeltelijk gehandhaafd. Op ca. 9 m vanaf de hoek is een versnijding in het metselwerk zichtbaar die volgens tekening in de nieuwe toestand zou blijven bestaan. Een aantal raam- en deurgaten in de zijmuur is dichtgemetseld. Het achterste gedeelte van de zijmuur (ca. 20 m vanaf de hoek) is compleet nieuw opgemetseld t.b.v. de werkhal. Het plan voorziet in een zestal steunberen aan de *binnenzijde* van de zijmuur: deze zijn inderdaad ook getekend op de tekeningen uit 1922 en 1927. In 1935 zijn aan de binnenzijde echter nog slechts de achterste vier steunberen aan de binnenzijde zichtbaar, maar zijn in de voorste ca. 20 m (ter plaatse van het oude muurwerk?) aan de *buitenzijde* vier nieuwe steunberen toegevoegd. Het is daarmee onduidelijk in hoeverre het oude muurwerk van vóór 1914 is gehandhaafd, maar het is zeker interessant het muurwerk van de beide zijmuren aan een nadere inspectie te onderwerpen.

³ Bouwvergunningen; SAD 752, inv.nr. 2820.

onderbouwing Kuipershaven 152-155, Dordrecht

Uit de tekening van 1914 blijkt, dat er een vrijwel volledige nieuwbouw plaatsvindt (*afb. boven*). Er komt een nieuwe voorgevel aan de Kuipershaven (die overigens niet precies wordt uitgevoerd als op tekening). De begane grond wordt volledig vrijgemaakt, met een dubbele rij kolommen in het midden en een portaal met trap in de rechteronderhoek. Op de verdieping wordt aan de voorzijde een woning gerealiseerd, met een bovenverdieping half in de kap. Aan de zijde van de Kuipershaven komt evenwijdig aan de straat een asymmetrische Mansardekap, aan de achterzijde beëindigd met een goot boven de 2de verdieping. De opslaghalm heeft achter de woning een grote vrije hoogte, overspannen d.m.v. vijf spanten. De plaats van de oude achtergevel wordt gehandhaafd, maar wordt nieuw opgemetseld met een enkele deur in het midden.

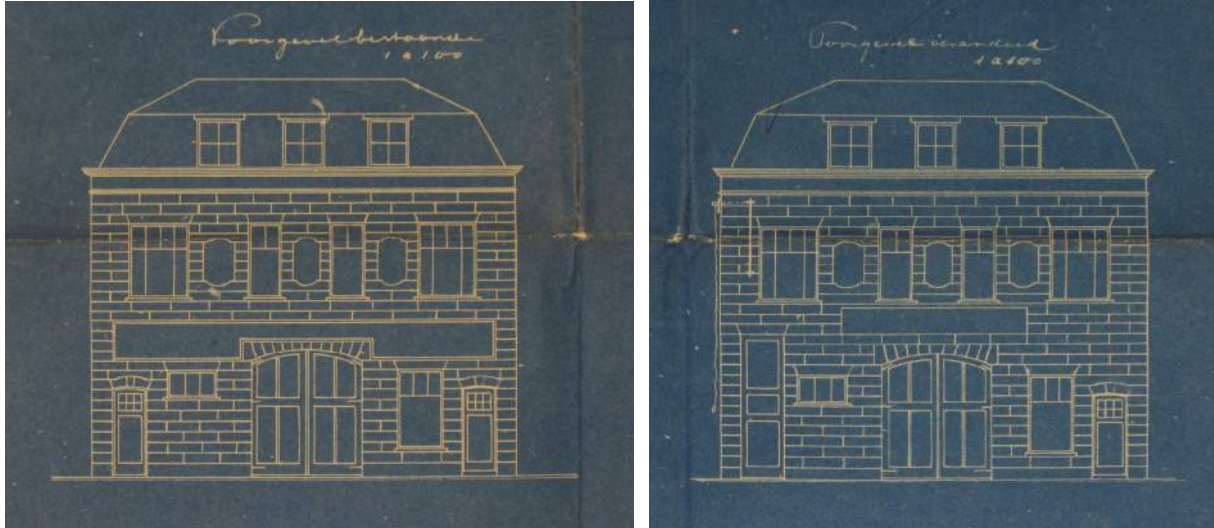
In de jaren daarna wordt het pand Kuipershaven 58 aangeduid als *Steenkolenbergplaats* van de firma P. Looman & Zonen. Op nr. 60 bevindt zich het *Kantoor* van de firma en dit is tevens het adres van de woning. Rond 1918 vindt een henummering plaats en wordt het adres: Kuipershaven 35, gebruikt als *Bergplaats*.⁴

Op 18 november 1922 vindt bouwaanvraag plaats door de N.V. Kon. Ned. Glasfabriek, gevestigd aan de Schrijversstraat te Dordrecht, voor 'Het inbreken van een deurkozijn in den voorgevel, een deurkozijn in een tussenmuur en het maken van een hijsinrichting'.⁵ De naam van de 'bouwmeester of uitvoerder' is P.A. van Rije en Zoon, Nieuwe Haven no. 14. De bestemming van het gebouw is 'pakhuis met bovenwoning'. De vergunning wordt verleend op 22 november en het gebouw wordt opgeleverd in januari 1923.

⁴ Adresboeken 1919-1926.

⁵ Bouwvergunningen; SAD 752, inv.nr. 2821.

onderbouwing Kuipershaven 152-155, Dordrecht

De 'voorgevel bestaan' is blijkbaar het resultaat van de nieuwbouw uit 1914 (*afb. links*): deze gerealiseerde gevel wijkt af van het ontwerp uit 1914. In deze gevel worden een aantal wijzigingen aangebracht: de deur aan de linkerzijde wordt flink hoger gemaakt en het gevelbord wordt verkleind (*afb. rechts*). De hijsinrichting is op de gevel niet herkenbaar; vermoedelijk is deze niet uitgevoerd.

In 1927 vindt opnieuw een bouwaanvraag plaats, door A.K. Hofman, wonende aan de Voorstraat te Dordrecht.⁶ Naast een aantal kleinere ingrepen in de opslagruimte en het kantoortje, betreft de verbouwing: 'Het verlengen van een lichtkozijn'. Uit de bijgevoegde tekening blijkt, dat het gaat om het linkerraam op de begane grond: dit wordt gelijk aan het reeds bestaande venster aan de rechterzijde (*afb. onder*).

⁶ Bouwvergunningen; SAD 752, inv.nr. 2822.

onderbouwing Kuipershaven 152-155, Dordrecht

Op 20 september 1935 doet de firma E. Verwaal jr. bouwaanvraag voor 'Het inbreken van een deurkozijn met deur in de zijgevel.'⁷ Het betreft een deuropening aan het einde van de zijgevel in de steeg. Interessant is, dat de bestemming is gewijzigd t.o.v. de periode daarvoor in: 'Smederij en herstelplaats'. Het is deze firma Verwaal die meer dan 70 jaar gevestigd zal blijven in het pand en die naamgevend is geweest voor de aanduiding 'Smederij' (*foto's onder*).⁸

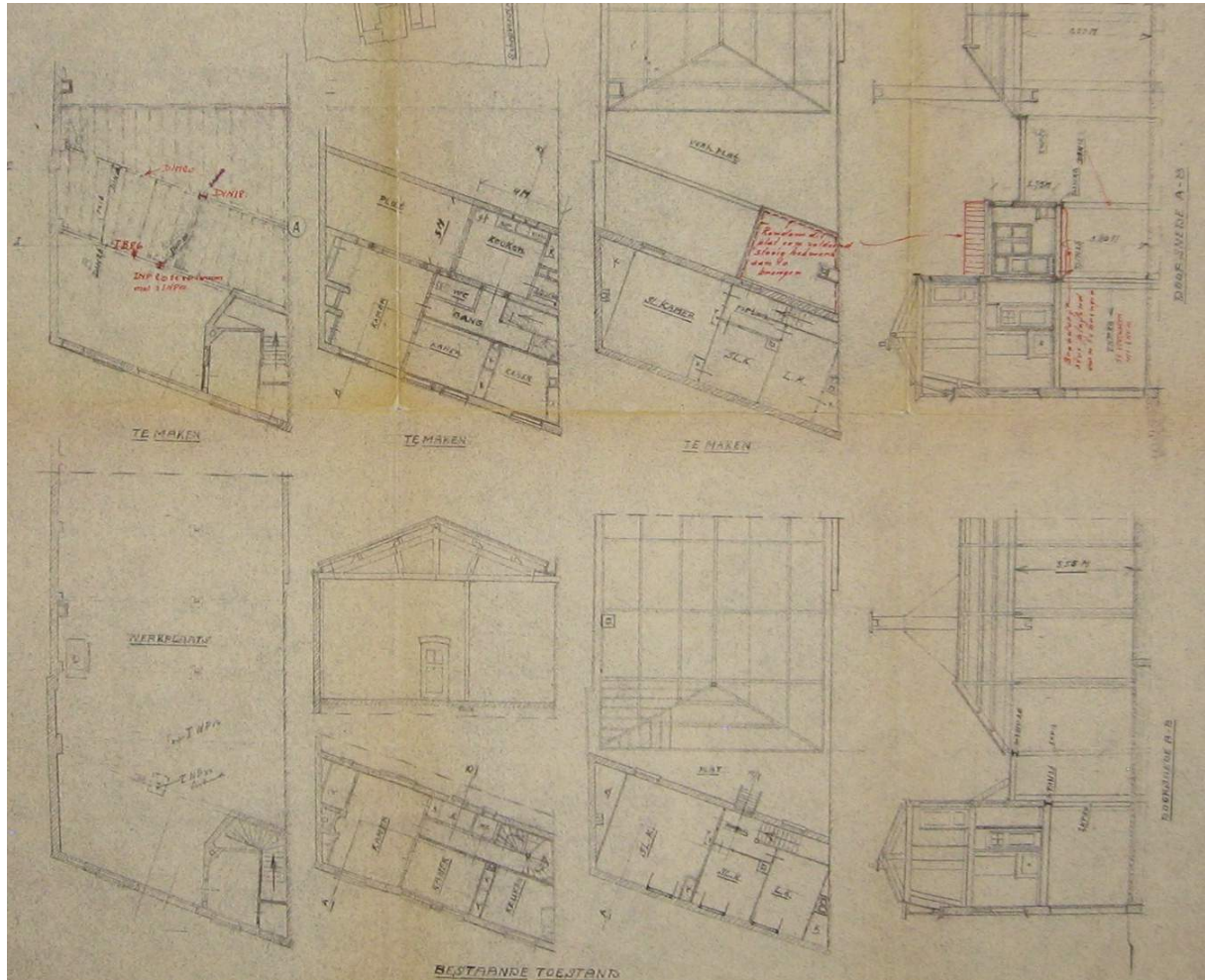

⁷ Bouwvergunningen; SAD 752, inv.nr. 2823.

⁸ Beeldbank; SAD 554_31779 en 554_31780, foto's H. Boshoven, 1955/60.

onderbouwing Kuipershaven 152-155, Dordrecht

In mei 1953 doet de firma M. Verwaal & Zonen aanvraag voor het 'bijbouwen van een nieuwe keuken'.⁹ Uit de bijgevoegde tekening blijkt, dat het een uitbreiding betreft van de woning: op de 1ste verdieping wordt aan de achterzijde een keuken bijgebouwd (*afb. onder*). Om dit te kunnen realiseren, wordt het dak van de werkhal 1 travee ingekort: het schild van het dak verplaatst ca. 3 m naar achter.

Een aanvraag voor een verbouwing die niet is doorgegaan is van november 1977: huurder W. Vlieger wil de werkplaats verbouwen tot sportzaal.¹⁰ Hij wil in het gebouw een sportschool vestigen, met kleedkamers op de 1ste verdieping (de woning verdwijnt). Blijkbaar heeft men afgezien van dit plan.

⁹ Bouwvergunningen; SAD 752, inv.nr. 2824.

¹⁰ Bouwvergunningen; SAD 752, inv.nr. 2825.

onderbouwing Kuipershaven 152-155, Dordrecht

Aanwijzing als gemeentelijk monument

Algemene karakterisering

Het pand Kuipershaven 152-155 is te dateren op het jaar 1914. De mogelijkheid bestaat dat er onder het pand resten van de oude stadsmuur aanwezig zijn op ca. 10 m achter de huidige voorgevel. Beide zijmuren kunnen (deels) nog opgebouwd zijn uit oud muurwerk, daterend uit de 17de – 19de eeuw. Met name de voorste gedeelten (tot ca. 20 m achter de voorgevel) kunnen in dit opzicht interessant zijn.

Sinds de nieuwbouw in 1914 is in dit pand steeds de bedrijfsfunctie gecombineerd met een woonfunctie. In die zin is het pand zeer karakteristiek voor de bebouwing die beeldbepalend was in dit deel van het Dordtse havengebied, met name aan de Nieuwe Haven, Knolhaven, Kuipershaven en Wolwevershaven.

Als 'brandstoffenbergplaats' is het pand oorspronkelijk opgericht voor een typische Dordtse havenactiviteit. Juist in de Kuipershaven, met de grote aantallen sleepboten, was de opslag en handel van kolen een essentieel onderdeel van het functioneren van de haven. Ook nadat kolenhandel Looman het pand heeft verlaten, bleef de functie betrekking hebben op de scheeps- en havenactiviteit. In de jaren '30 is het pand betrokken door de firma Verwaal, die meer dan 70 jaar een 'huis- en scheepssmederij' in het pand heeft gevoerd.

Opmerkelijk is, dat ondanks de dynamiek van deze bedrijfsactiviteiten het uiterlijk van het pand sinds 1914 tamelijk ongeschonden bewaard is gebleven. In de voorgevel is in 1923 links een hoge deur gerealiseerd en in 1927 is het linkerraam gelijk gemaakt aan het rechterraam. In de grote werkplaatsdeur is een loopdeur gemaakt. Het bord op de gevel heeft diverse uitvoeringen gekend, maar dat is inherent aan deze vorm van bedrijfsreclame. De drie dakkapelramen zijn na 1980 aangepast, waarbij de oude roede-indeling verloren is gegaan. In de lange zijgevel aan de steeg zijn vóór 1935 een viertal gemetselde 'steunberen' gerealiseerd, die niet op de tekeningen van 1914, 1923 en 1927 staan. Tevens is in de steeg, aan het eind van de muur, een deur gemaakt.

De woning op de 1ste en 2de verdieping is diverse keren opnieuw ingedeeld, maar met name de aanbouw van de keuken in 1953 is een belangrijke wijziging. De structuur en de schil van de woning zijn echter origineel: voorgevel, zijgevel, dak en spanten zijn uit 1914.

Cultuurhistorische waarde

Het gecombineerde bedrijfs- en woonpand Kuipershaven 152-155 is een typerend voorbeeld van de bebouwing die in de 19de en vroeg-20ste eeuw volop aanwezig was in dit gedeelte van het

onderbouwing Kuipershaven 152-155, Dordrecht

Dordtse havengebied. Door het verdwijnen van vele soortgelijke panden, met name op de Kuipershaven, is het object op deze plek een van de laatste voorbeelden van dit type bebouwing geworden. Met name is bijzonder, dat de combinatie van bedrijfspand met woning in dit pand nog volledig intact is. Het is cultuurhistorisch van belang dat er naast (appartementen)gebouwen met alleen een woonfunctie, ook gebouwen gehandhaafd worden die verwijzen naar de bedrijfsmatige geschiedenis van dit deel van de stad Dordrecht.

Deels verdwenen bedrijfsbebouwing aan de Kuipershaven tussen Schrijversstraat en Aardappelmarkt.

Architectonische waarde

Hoewel er geen architect aan de bouw te pas is gekomen, heeft de voorgevel een harmonische kwaliteit, met name door de eenvoud. Kleur, type, hoogte en breedte van de voorgevel maken het pand tot een onderdeel dat belangrijk is in de compositie van de totale gevelrij van dit gedeelte van de Kuipershaven. Het pand bestaat feitelijk uit twee delen. Er is een representatief gedeelte, dat de entree van het bedrijf en het woonhuis aan de havenzijde bevat. Daarachter is de hoge werkhal, die puur op functionele gronden is vormgegeven. Het object is daarmee te karakteriseren als voorbeeld van gecombineerde bedrijfs- en woonbebouwing, maar functioneel en typologisch sterk gerelateerd aan de aangrenzende havenactiviteit.

Voorgevel in 1914 en in 2010.¹¹

¹¹ Afb. gevel 2010: verkoopbrochure Waltmann & Co. Bedrijfshuisvesting.

onderbouwing Kuipershaven 152-155, Dordrecht

Gaafheid / authenticiteit

Het object is relatief goed bewaard gebleven sinds de bouw in 1914. Slechts op details zijn er wijzigingen in de voorgevel aangebracht. De zijmuur in de steeg en de werkhall zijn eveneens nog grotendeels intact. Uiterlijke verschijningsvorm, kleur en functie van het pand zijn nog bijna volledig authentiek te noemen. Het interieur van de woning is aangepast, met name door het verplaatsen van een keuken, maar de 'schil' van de woning lijkt redelijk ongeschonden. Het interieur van de werkhall kon niet worden bekeken, maar uit tekeningen bij de diverse bouwaanvragen is af te leiden dat de structuur van de hal nog grotendeels intact is.

De grootste ingreep heeft plaatsgevonden bij de verbouwing in 1953: daarbij is de werkhall aan de voorzijde met een travee ingekort. Het dak is op het tweede travee echter opnieuw uitgevoerd met een schild, zodat het oorspronkelijke beeld weer is hersteld.

Voor zover van buitenaf zichtbaar, is de bouwkundige staat van het pand redelijk tot goed. Deze constatering zal echter onderbouwd moeten worden door nadere inspectie.

Situering

De voorgevel van het gebouw speelt een duidelijke rol in de ensemblewaarde van dit deel van de Kuipershaven. Samen met het buurpand (nr. 160) en Ketelmakerij/Machinefabriek Straatman (nr. 170) vormt het pand Kuipershaven 152-155 een laatste 'restje' van een type bebouwing dat in deze omgeving verloren dreigt te gaan. Als er te weinig van dit soort elementen in de gevelrij overblijven, wordt dit type een te grote uitzondering. Het wordt dan steeds moeilijker dit soort 'vreemde eenden' tussen de appartementengebouwen te handhaven.

Als hoekpand van een eeuwenoude doorgang van de Kuipershaven naar de Bank van Lening in de grote panden aan de Wijnstraat, is het van belang dat er op die plek een pand blijft staan dat typerend is voor een bepaald beeld: een 'tussenpand' is veel minder beeldbepalend voor een gevelrij.

onderbouwing Kuipershaven 152-155, Dordrecht

Unieke waarde

Langzamerhand kan dit type gebouw een unieke waarde worden toegekend, vanwege de zeldzaamheid ervan. Steeds minder van dit soort gebouwen weten zich te handhaven in het Dordtse havengebied. Zeker omdat in dit geval de functionele tweedeling tussen bedrijf en woning nog volledig bestaat, is dit als voorbeeld van het type steeds zeldzamer te noemen. Van deze relatief kleinschalige bedrijfsgebouwen, al dan niet met woning, zijn er in de Dordtse binnenstad nog maar weinig volledig intact behouden gebleven. Hiervan zijn er nog minder die daadwerkelijk dezelfde oorspronkelijke functies (kunnen) herbergen. Met name in het gebied van de oude havens (Wolwevershaven, Kuipershaven, Knolhaven, Houttuinen, Nieuwehaven) is het verdwijnen van deze karakteristieke bebouwing een trend die langzamerhand de kwaliteit van het gebied aantast. Het is een contradictie dat de karakteristiek die de aantrekkelijkheid voor het vestigen van nieuwe woonfuncties uitmaakt, door het aantrekken van appartementenbouw in feite wordt vernietigd.

Bouwhistorische waardestelling

Hoewel er geen gelegenheid was een bouwhistorische verkenning ter plaatse uit te voeren, zijn waarderingsplattegronden getekend gebaseerd op de verbouwingstekeningen en veronderstelde toestand van object. Uiteraard gaan deze waarderingsplattegronden uit van bepaalde aannames t.a.v. de werkelijke toestand, maar op basis van tekeningen en waarneming aan de buitenzijde kan een bepaalde staat worden afgeleid. De mate van onzekerheid neemt toe vanaf de buitengevel naar binnen, omdat met name het interieur zich volledig onttrekt aan waarneming van buitenaf. Van de bouw- en verbouwingstekeningen kan worden afgeleid, dat de oorspronkelijke toestand van het interieur in 1953 nog grotendeels origineel was. In de waarderingsplattegronden is er van uitgegaan, dat de toestand van het interieur van de woning na de keukenaanbouw van 1953 min of meer ongewijzigd is gebleven: mochten er daarna grote wijzigingen zijn geweest, dan zou de positieve monumentwaarde van de woningindeling kunnen worden afgewaardeerd tot indifferent. Ook de inkorting van de kap van de werkhal wordt beoordeeld als positief, omdat de oorspronkelijke beëindiging is hersteld; echter met een verschuiving van een travee. De kap zelf wordt gewaardeerd met een hoge monumentwaarde: met name de spanten en balkenstructuur lijkt volledig intact bewaard.

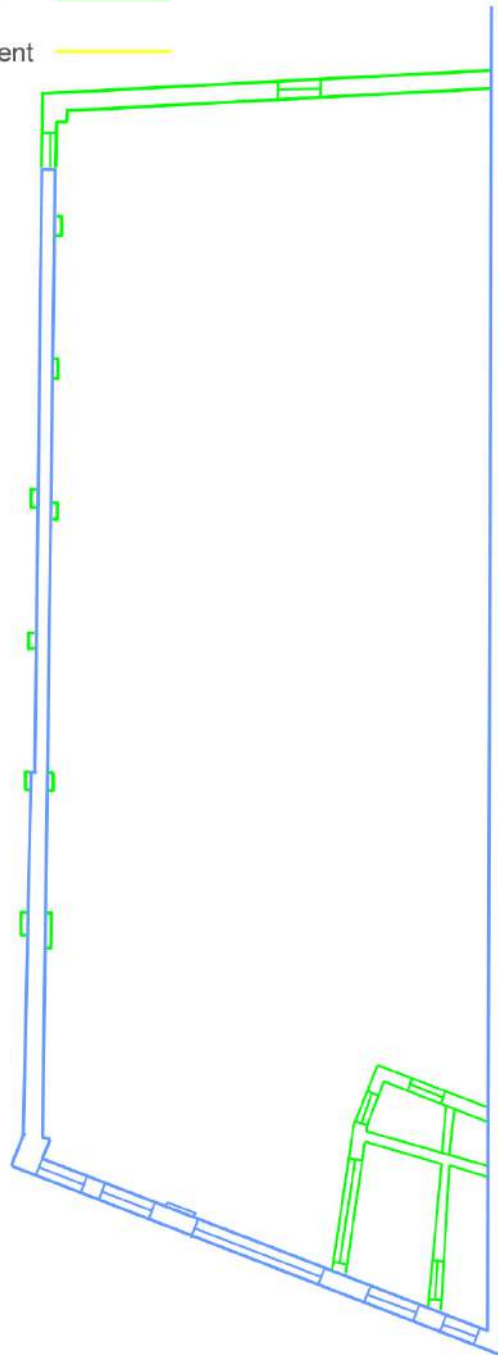
De 'schil' van het object wordt gewaardeerd met een hoge monumentwaarde. De voorgevel ontleent deze waarde aan de in vorige alinea's behandelde aspecten (cultuurhistorische en architectonische waarde, gaafheid, authenticiteit, uniciteit). De drie dakkapellen zijn eind 20ste eeuw gemoderniseerd en worden gewaardeerd op indifferent. Van de zijmuren aan beide zijden mag worden verondersteld dat deze (delen van) van de oude bouwmuren bevatten, die kunnen teruggaan tot de 17de eeuw: deze worden daarom gewaardeerd met een hoge monumentwaarde. De in het begin van de 20ste eeuw toegevoegde 'steunberen' zijn als positief gewaardeerd vanwege het karakteristieke beeld dat deze in de steeg geven: mocht deze ooit weer voor publiek toegankelijk worden, dan dragen deze bij aan een levendig muurbeeld. Uit een plattegrond van de begane grond blijkt, dat de oorspronkelijke achtergevel uit 1914 niet is behouden, maar dat deze tussen 1935 en 1977 op een iets andere plek opnieuw is opgemetseld; tot onderzoek ter plaatse mogelijk is, is daarom gekozen voor waardering met een positieve monumentwaarde.

onderbouwing Kuipershaven 152-155, Dordrecht

Waarderingsplattegrond

begane grond

- 1. hoog ————
- 2. positief ————
- 3. indifferent ————

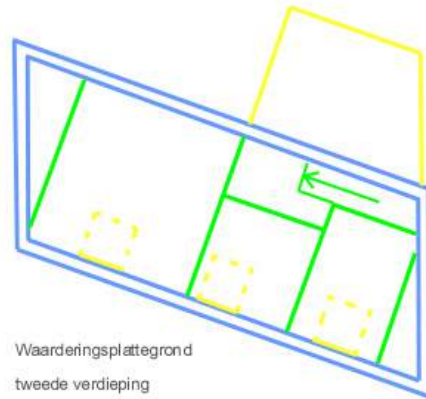
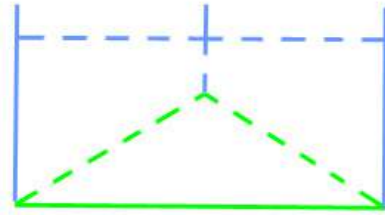
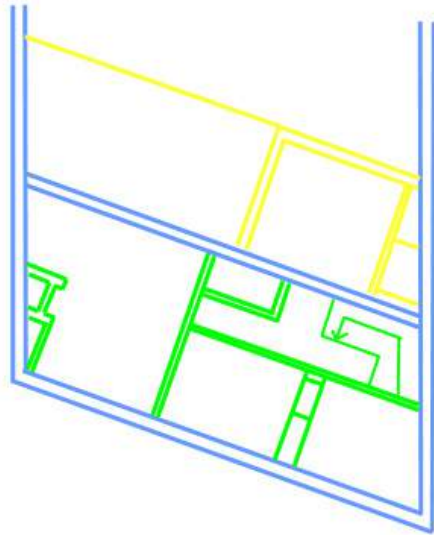

onderbouwing Kuipershaven 152-155, Dordrecht

Waarderingsplattegrond

eerste verdieping

- 1. hoog ————
- 2. positief ————
- 3. indifferent ————

Waarderingsplattegrond

tweede verdieping

- 1. hoog ————
- 2. positief ————
- 3. indifferent ————

onderbouwing Kuipershaven 152-155, Dordrecht

Chronologie

ca.1808-1885: Kuipershaven wijk B nr. 282

- ca. 1814: wijk B nr. 281/282: raffinaderij & pakhuis (Belastingkohier ca. 1812-1814; SAD 5, inv.nr. 893a-b)
- 1832: (*afb. onder*) Kuipershaven wijk B 282 (**kadastraal nr. 699**, grootte 3 are 30 ca, pakhuis en erf), eigenaar: Nicolaas Nerum en Cons., kuiper, Dordrecht (OAT sectie F) NB: kad.nr. 700 (gang links van het pand): eigenaar de Stad Dordrecht.

- 1854: Kuipershaven wijk B 282: J. Kunst, *zeekapitein*. H. Eddes, *zeeman*. A. Bouman Jr., *blokmaker*. H. van Aardenne, *verwer*.
- 1860: Kuipershaven B 282b: Firma Morjé, Telders en Co., *koopman in steenkolen*.
- 1868: Kuipershaven B 282b: A. Bouman Az., *blok- en boutenpomp maker*. J.J. Bouman, *blikslager*, *lampenmaker*, *zink- en loodwerker*.
- 1879: Kuipershaven 282a: B. van Geluk Jr., *Deurwaarder bij de Arr.rechtbank*. 282b: L.G. van Roozendaal, *koffijhuishouder*. W. van Oorschot, *Luit. t./z. 1^e kl.*
- 1883: Kuipershaven B 282a: B. van Geluk Jr., *deurw. bij de Arr.-Regtbank*. 282b: W. Bax, *koffiehuishouder*. W.v. Oorschot, *Kapt.Luit. ter zee*.

1885-ca.1918: Kuipershaven 58-60

- 1885: Kuipershaven 58: L. van Roozendaal, *koffiehuishouder*. 60: W. van Oorschot, *kapitein-luitenant ter zee*. W. Goossens, *deurwaarder*.
- 1890: Kuipershaven 58: F. Arenout, *koffiehouder en agent*. 60: P. van den Berge. Weduwe L. Kranendonk. D.W. Schepers, *geneesheer*.
- 1901: Kuipershaven 58: P.C. Kunst, *tapper*. 58rood: *lokaal R.C. Volksbond*. 60: C. Herweijer, *dekknecht*. 60a: C. Vogel, *machinist*.

onderbouwing Kuipershaven 152-155, Dordrecht

- 1911: Kuipershaven 58: Wed. R.G.C. van Vlimmeren-Hekelaar. P.J. van Vlimmeren. 58rood: R.C. *Volksbond*. 60: D. Schotel. J. de Jong. J. van Dalen.
- 1913: Kuipershaven 58: J.C. Janse. S.M.B. Nijhuis. J.W. Leppen. 58rood: *Vergaderlokaal van den R.C. Volksbond*. 60: D. Schotel. J. de Jong. K. de Jong. J. van Dalen.
- 1916: Kuipershaven 58: *Steenkolenbergpl.* v. P. Looman & Zonen. 60: *Kantoor* van P. Looman & Zonen. 60: C.B. van Soest.

ca.1918-1957: Kuipershaven 35

- 1919: Kuipershaven 35: *Bergplaats*. 35rood: M. Meyer.
- 1922: Kuipershaven 35: *Bergplaats*. 35rood: J.L. Bakker.
- 1926: Kuipershaven 35: *Bergplaats*.
- 1934: Kuipershaven 35: *Kantoor en magazijn*. 35rood: A.K. Hofman Sr., A.K. Hofman Jr., R. Hofman.
- 1938: Kuipershaven 35: *Smederij*. Kuipershaven 35rood: E. Verwaal Sr., E. Verwaal Jr.
- 1949: Kuipershaven 35: Fa. Gebrs. Verwaal, *smederij, machineherstelplaats*. Kuipershaven 35rood: E.E. Verwaal.

1957- na 1976: Kuipershaven 52-53

- 20-6-1957: Kuipershaven 52 (oud: 35): *Smederij*. Kuipershaven 53 (oud 35rood): E. Verwaal (Vernummering gemeente Dordrecht, lijst 297)
- 1967: Kuipershaven 52: Fa. Gebr. Verwaal, *smederij*.
- 1974: Kuipershaven 52: Fa. Gebr. Verwaal, *smederij, machine herstelplaats*.
- 1976: Kuipershaven 52: Fa. Gebr. Verwaal, *smederij*.

vanaf ???: Kuipershaven 152-155

- tot 2008: Gebr. Verwaal, *scheepssmederij*.

Geraadpleegde bronnen

- 1832: kadastrale kaart + OAT: Oorspronkelijke Aanwijzende Tafels der Grond-Eigenaren.
- 1854-1967: Adresboeken Dordrecht.
- 1863-1915: Bouwaanvragen (SAD 209)
- 1909-1968: Bouwvergunningen (SAD 752).
- Beeldbank Stadsarchief/DIEP.